

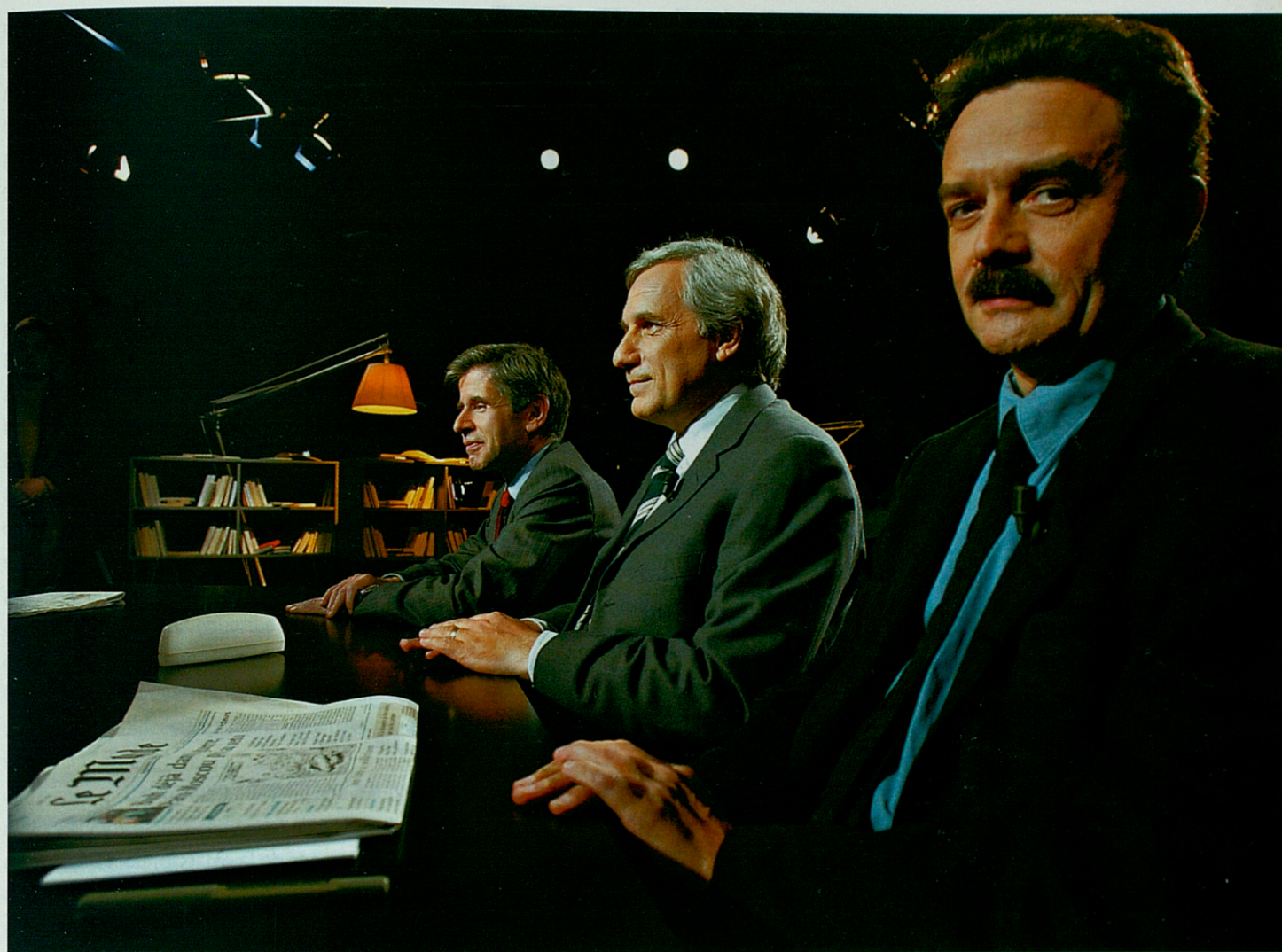
Tempesta al voltant de «La cara amagada de Le Monde»

Tot un seguit d'acusacions, explicacions i desqualificacions entre diaris i revistes han desfermat recentment una autèntic conflicte en el món de la premsa del país veí a partir d'un polèmic llibre que qüestiona la netedat del periòdic més emblemàtic de França.

ANTONI REIG

La publicació a França, el passat 26 de febrer, d'un llibre amb vocació de denúncia sobre el diari *Le Monde* ha provocat una guerra mediàtica de gran intensitat en el nostre veí del nord. Diaris i revistes han pres postura, a favor o en contra, creant-se un conflicte que, de moment, ha acabat en els tribunals en forma de denúncia. *La cara amagada de Le Monde*, que és el títol del llibre que ha desfermat l'escàndol i la guerra civil entre mitjans de comunicació francesos, està escrit per dos periodistes, Pierre Péan i Philippe Cohen, que vénen a dir que el diari ja no és el que era i que l'actual direcció porta a terme pràctiques informatives i empresarials tòrboles que han desnaturalitzat el caràcter de diari de referència ètica i informativa que tenia aquesta publicació. *Le Monde* ha contestat una per una totes les acusacions. L'ample ressò d'aquest conflicte ha ajudat que el llibre en poc temps vengués més de tres-cents mil exemplars. Un *best-seller* que converteix la premsa en protagonista.

La batalla va iniciar-se abans de la sortida del llibre, ja que a la seva edició del 20 de febrer el setmanari *L'Express* publicava un dossier de 14 pàgines amb extractes de set capítols dels 25 amb què compta el llibre (634 pàgines). En un article de presentació, el director del setmanari, Denis Jeambar, parlava de l'investigador (*Le Monde*) investigat, recordava la frase de l'actual director, Jean-Marie Colombani, "*Le Monde fa por*", per dir, tot canviant-li el sentit, que és veritat, ja que s'ha allunyat de la voluntat del seu fundador, Hubert Beuve-Méry, que volia oferir als lectors "una mirada clara i intel·lectualment honesta sobre el món". Jeambar recorda que la publicació que dirigeix forma part d'un grup de premsa rival del diari que pretén ser "l'únic vertader contrapoder que pertany als periodistes que capturen la veritat dins la transparència" i que des de fa 20 anys tots els poders (polític, institucionals, empresarials, esglésies...) han estat sotmesos al control dels mitjans de comunicació i que sols la premsa no dona comptes a ningú, excepte quan és perseguida per la justícia.

Jean-Marie Colombani,
al centre, amb dos altres
directius de Le Monde

El conflicte, de moment, es troba als tribunals en forma de denúncia

QUATRE CAPÍTOLS D'ACUSACIONS

Els autors del llibre sostenen la tesi que l'actual equip dirigent ha convertit el diari, que era modèlic, en una gran empresa de manipulació i que ha banalitzat els continguts (informació-espectacle, *fast information*, reducció de les notícies

d'internacional a la portada en favor de l'àmbit informatiu francès i, sobretot, parisenc...). La "traïció" la concreten en quatre

capítols acusatoris: denúncia en sentit únic, cinisme, abús de poder i autocràcia. En el primer punt afirmen que el *Le Monde* d'ahir respectava els adversaris, en canvi, el d'avui no dubta en embrotar-los i trepitjar-los, que moltes vegades les investigacions no recullen la postura dels acusats, i que quan hi ha interessos pel mig dels seus propis dirigents, el diari dissimula o menteix. Pel que fa al

cinisme, asseguren que el diari es pronuncia en nom de la moral, en el mateix moment en què els seus dirigents prescindeixen d'ella i posen com exemple la presentació "no sincera" de les xifres de difusió i l'emissió de factures lligades a pràctiques tèrboles. Els actuals dirigents abusen del seu poder per obtenir avantatges i amenacen amb campanyes de premsa a determinats empresaris. Finalment, en relació a l'autocràcia, expliquen que els diferents organismes (Societat dels redactors, Societat dels quadres, Societat dels empleats, Associació Hubert-Beuve Méry, Consell de Vigilància de la SA -Societat Anònima-, Societat dels lectors) que garantien la no-dependència empresarial i la llibertat informativa han estat desmantellats o neutralitzats i Edwy Plenel (director de la redacció del diari) ha creat dins la redacció un clima de por que impedeix les crítiques a la direcció.

I qui són els directius? Doncs, els ja esmentats Colombani i Plenel, més el president del Consell de

La premsa francesa porta mesos força alterada arran dels atacs a Le Monde
Foto: Ana Jiménez

Vigilància i de la Societat de lectors, Alain Minc. El mateix dia 26 de febrer, coincidint amb la posada en venda del llibre (60.000 exemplars venuts el primer dia), el diari publicava un editorial i una pàgina de la secció Comunicació. A l'editorial, el periòdic, després de definir-se com "el primer diari francòfon del planeta" i recordar que el desembre de 2004 festejarà els 60 anys de vida, insinua que la crítica del llibre al diari obeeix a l'èxit en la constitució al seu voltant d'un grup de premsa independent front als dos "majors" (grans grups empresarials) que dominen la premsa francesa i que el problema és que el llibre els acusa d'estar "manipulats per impostors, conspiradors, mentiders". Acaba assenyalant que "l'odi habita el llibre que ens és consagrat". A la pàgina de

Comunicació, en un llarg article, Plenel recull i resumeix les principals acusacions del llibre: ambició de poder del "trio" (Colombani, Plenel i Minc), fòbia a França i el seu Estat, l'atribució a Colombani de ser un cors francòfob, fill d'un agent feixista, a Plenel de ser un amic de la CIA nord-americana i que de jove va ser trotskista ("Plenel com Colombani, el guevarista i el democratacristià, semblen units per un mateix ressentiment respecte a un país amb el qual els seus pares van entrar en conflicte"), a Minc li toca el paper de financer internacional, tot plegat conduint el diari a ser un Estat totalitari dins de l'Estat francès, és a dir, un perill per a la democràcia. Plenel acaba denunciant "errors, mentides, difamacions i calúmnies" que seran portades a la justícia, que l'objectiu de l'obra és fer entrar en crisi el diari per fer fracassar el seu intent de constituir un grup de premsa independent, acusa l'editor del llibre, Claude Durand, de ser còmplice, i els autors d'estar en sintonia amb "certs cercles mitterrandistes o les ganes de revenja de mitjans ultrasobiranistes."

INTERVÉ LA SOCIETAT DE REDACTORS

El mateix dia 26 de febrer dos-cents periodistes (dues tercers parts de la redacció) del diari van reunir-se durant cinc hores per debatre sobre el tema, invitats per la Societat de redactors, principal accionista de *Le Monde*. En una nota signada pel consell d'administració de la Societat de redactors, després de considerar que el llibre ataca tota la col·lectivitat de *Le Monde*, és a dir, redactors, quadres, empleats, obrers, accionistes i aliats, diu que "conscients de la pertorbació que pot provocar aquest llibre en els nostres lectors, els periodistes del *Monde* reafirmen el seu compromís al servei d'una informació clara, precisa, rigorosa i lliure". També qualifica el llibre de pamflet i afirma que amb Colombani i Plenel, la redacció ha preservat la seva independència respecte a tots els poders i pensa seguir informant lliurement. Al dia següent, el diari *Liberation* informa de la reunió de redactors, titulant "Teràpia de grup". El president de la Societat de redactors, Michel Noblecourt, presenta una llista de preguntes referides a les acusacions del llibre: el director (Colombani) guanya 457.000 euros per any? El diari li paga una part del lloguer de la casa on viu? Ha intentat enganyar el fisc? Ha format dirigents polítics sobre com actuar durant

una entrevista televisada? Què hi ha de les suposades pressions en favor del diari gratuït *20 Minutes* i de l'empresa distribuïdora de premsa Nouvelles Messageries de la Presse Parisienne (NMPP)? Què hi ha dels tractes amb Vivendi i de les condicions de compra del setmanari *Courrier International*? A Plenel li van preguntar si va ser conseller del líder sindicalista policíac Bernard Deleplace i amb un somriure Noblecourt li va plantejar a la cara: "Edwy, ets un agent de la CIA?" Primer contesta Colombani i després Plenel i, en acabar, Noblecourt diu que "tot ha estat abordat i tot ha estat escombrat".

Els dies següents, els sindicats (CFDT, CGT i Sindicat Nacional de Periodistes) i la Societat de lectors del diari (12.724 membres) expressen públicament el seu suport a la direcció i als treballadors front als atacs del llibre i en el cas dels sindicats demanen explicacions públiques sobre les acusacions que conté l'obra de Péan i Cohen. El dia 28 de febrer Colombani des del web de *Le Monde* respon durant una hora les preguntes que li formulen els internautes. El diari d'esquerres *Libération* li dedica una pàgina a les preguntes i respostes i el 7 de març publica una altra pàgina entrevistant els autors del llibre. Aquests mantenen la seva postura, expressada en la seva obra, i esmenten el setmanari satíric *Le Canard enchaîné* com una altra font informativa que durant la mateixa setmana ha confirmat la seva versió sobre el cobrament per *Le Monde* d'un milió de francs a les NMPP per fer-li de *lobbying*. El mateix dia 7 el diari incriminat publica tres pàgines sota el paraigua de "Comunicació després de l'atac contra *Le Monde*". Redactors i administradors contesten, puntualitzen i desmenteixen de manera detallada les principals acusacions de caire polític i econòmic efectuades per Péan i Cohen. Són els periodistes responsables de les informacions i reportatges qüestionats els qui expliquen la seva feina i la defensen. També és dona la paraula en forma d'entrevistes a un membre del Consell de Vigilància, al president de la Federació internacional d'experts comptables i a Alain Minc. Es publiquen les xifres de difusió i ingressos publicitaris i el salari que percep el director, Colombani. Aquest també escriu un editorial signat a primera pàgina titulat "Als nostres lectors" en què torna a parlar de l'odi que destil·la el llibre, el denuncia com a acte d'agressió, anuncia una

querella judicial per "difamació pública" i remet a les tres pàgines d'explicacions que oposen "els fets a les acusacions calumnioses". Un esforç suprem de deixar les coses clares.

ELS GRUPS EMPRESARIALS

Tant el "trio" de *Le Monde* com el "duo" del llibre surten a donar explicacions per ràdio, per televisió, per Internet i per diaris i revistes. L'impacte a

l'opinió pública ha estat tan gran que el llibre se segueix venent, durant les primeres setmanes, al ritme de 30.000 exemplars per dia. Com

a exemple, el responsable de l'empresa editora del diari *Le Figaro*, Yves de Chaisemartin, es veu obligat a donar explicacions i excuses sobre el silenci del periòdic en aquest tema davant una assemblea general de la redacció i informa que ha demanat una entrevista a Colombani i que aquest "l'ha acceptada, però per no dir res" i, per tant, no es publica. Cal assenyalar que l'empresa editora de *Le Figaro*, Socpresse, és la mateixa que la del setmanari *L'Express*, que va publicar un extracte del llibre. Aquesta empresa forma part del poderós grup Dassault-Hersant que, junt amb Hachette-Lagardère, dominen una gran part dels mitjans de comunicació francesos. A ells es referia *Le Monde* quan insinuava que rere el llibre hi havia l'interès de frenar la seva expansió com a nou grup d'empreses periodístiques. Perquè a partir del diari i sota la direcció del "trio", des de 1995 s'ha anat constituint un conglomerat que passa per la propietat del setmanari *Courrier International*, del mensual *Le Monde diplomatique*,

pel grup PVC (Publications de la Vie Catholique), que entre d'altres, té el diari *Télérama*, pel diari regional *Midi libre*

Des de *Le Monde* asseguren que tot és una maniobra per frenar l'expansió del grup

(*Le Monde* i els seus socis tenen el 59,3 % del capital del Grup diaris del Midi, al qual pertany *l'Indépendant*) i el setmanari *Le Nouvel Observateur* (aquesta publicació va intercanviar amb *Le Monde* el 6 % del seu capital, és a dir, *Le Monde* té el 6 % de la propietat de *Le Nouvel Observateur* i a l'inrevés). També va intentar, sense aconseguir-ho, comprar el setmanari *L'Express*.

SECRETISME FINS A L'APARICIÓ DEL LLIBRE

Pierre Péan és un periodista jubilat i Philippe Cohen havia col·laborat amb *Monde de l'éducation*. Cada un per la seva banda preparaven un llibre sobre *Le Monde* fins que va intervenir el director de l'editorial Fayard, Claude Durand, reunint-los i proposant que unissin les seves investigacions per publicar un únic llibre. La companya de Cohen, Sandrine Palussière, dirigeix les edicions Mil i Una Nits, filial de Fayard (pertany al Grup Hachette, un dels dos imperis mediàtics francesos). Per evitar problemes, el llibre es va gestar amb la màxima confidencialitat i es van prendre tota mena de precaucions. No es va comptar amb els correctors de l'empresa, va ser Sandrine qui va introduir les correccions. La relectura del text no la van fer els advocats de Fayard, sinó un membre de la judicatura poc conegut dels cercles literaris.

El passat mes de gener, el llibre estava a punt i la seva impressió va fer-se a l'empresa espanyola Mateu Cromo, amb seu a Madrid. "Es volia evitar, afirma Durand, que els 'enviats especials' del *Le Monde* l'obtinguessin a l'empresa d'impressió." El qui sí que obté les gal·lerades és el director de *L'Express* que té temps suficient per llegir-lo i seleccionar-ne les parts que publicarà dies abans de la venda del llibre, donant-li un ressò extraordinari i iniciant la batalla periodística.

L'editor, Claude Durand, que durant la campanya per les últimes eleccions presidencials va fer-se veure en els mítings de Chevènement, ha dit que ha publicat el llibre per donar "un toc d'atenció al poder que s'atorguen els periodistes i a la constitució d'un grup de premsa d'opinió expansionista". El director de *Le Monde*, Colombani, va reproduir aquesta frase en una editorial firmada afegint que "tot està dit sobre els objectius de la guerra dels qui ataquen *Le Monde*."

El llibre va imprimir-se a Madrid per així evitar problemes

Tot i les explicacions d'uns i altres, la polèmica dura tot el mes de març, ja que el 31 d'aquest mes torna a reunir-se la redacció del diari per tractar novament el tema i un redactor en cap li diu públicament a Plantu, el dibuixant de *Le Monde*, que fa els acudits, "Putà de bordell de merda, Plantu, no t'entenc pas". Es refereix a les seves declaracions per a la ràdio BFM comparant el periòdic amb una "monarquia

autoritària". Plantu té molt males relacions amb Plenel. A la reunió intervenen Plantu i altres redactors que critiquen la direcció

A finals de març, una reunió entre els redactors inclou insults i nervis

i parlen de "crisi" i de "malestar" i acusen la Societat de redactors de fer seguidisme de la direcció. Segons el diari *Libération*, un periodista de *Le Monde* resumeix la situació dient: "La casa no s'està cremant. Però se sent que s'està esquarterant de manera imperceptible des de l'inici d'aquest afer." Tanmateix, al diari no li falten defensors i ho demostra publicant el dia 1 de març un article elogios d'Alain Bauer, gran mestre del Gran Orient de França. També el setmanari *Le Point*, en la persona del seu director, Franz-Olivier Giesbert, surt en defensa del diari i ataca el seu rival *L'Express*. A *Le Nouvel Observateur* el seu director, Claude Perdriel, s'expressa públicament defensant la direcció de *Le Monde*, mentre que la seva redacció publica una informació "dura" sobre el tema, poc afavoridora per al prestigi del diari. *Le Point*, a la seva edició del 28 de febrer, fa escriure sobre el tema a dos intel·lectuals: Bernard-Henri Levy i Max Gallo. El primer defensa el diari, mentre el segon diu que Plenel és dels qui sempre creuen tenir la raó, dels que estan convençuts que "si la causa és noble, els fets poden ser torçats" i acaba dient que quan llegeixi el periòdic es preguntarà "en funció de quins interessos obscurs prendran posició respecte als fets?" A l'edició del 7 de març, *Le Point* entrevista Plenel que desqualifica la totalitat del llibre, es queixa de la promoció que li ha fet *L'Express*, que se celebrin debats públics, com si fos un llibre seriós i afirma que "la professió s'ha disparat quatre trets al peu, per enveja de l'èxit del *Le Monde*... Em pregunto sobre una professió que fa de cor a un dels seus primers assassins i que es prepara ella mateixa la corda amb la qual els seus enemics la volen penjar." El debat, però, no es queda dins de França, supera

fronteres. El diari de Brussel·les *La Libre Belgique* dóna àmplia informació i publica articles en defensa del diari, en un dels quals el professor d'informació i comunicació a la Universitat Lliure de Brussel·les, J.M. Nobre-Correia, diu que segons dos estudis universitaris nord-americans recents *Le Monde* és un dels deu millors diaris del planeta. També se'n fan ampli ressò el diari italià *La Repubblica*, l'espanyol *El País*, el setmanari nord-americà *Time*, etc.

EL CATÀLEG D'ACUSACIONS

L'últim capítol d'aquesta guerra, paral·lela en el temps a la de l'Iraq, va donar-se el passat 3 d'abril quan *Le Monde* davant del tribunal de gran instància de París va demanar un milió d'euros, pels prejudicis causats, a Pierre Péan i Philippe Cohen, autors del llibre "*La cara amagada de Le Monde*", així com als seus editors (Fayard) i al seu responsable Claude Durand. L'acusació és de difamació. També vol la publicació del judici (la sentència judicial) a 15 diaris "a elecció dels demandants i a costa dels defensors". La direcció del diari pretén fer servir el milió d'euros en una campanya

Els francesos porten des del gener sentint parlar de la polèmica als mitjans de comunicació

d'espots publicitaris per ràdio i televisió per netejar el seu honor. La llista de difamacions que fa la denúncia del diari és la següent: "Els autors pretenen: que *Le Monde* faria escoltar les converses dels seus treballadors; que, en el camp de l'edició, practicaria "tràfic d'influències" i "corrupció vil"; que hauria organitzat i protegit la fugida dels assassins del prefecte Erignac, i especialment d'Yvan Colonna; que expressa regularment a les seves pàgines el seu "odi a França"; que en enviar una factura d'un milió de francs a les NMPP, hauria comès un "robatori" que

hauria pogut ser perseguit per abús de béns socials o apropiació de fons públics; que en raó del paper que hauria tingut

Països com Alemanya, Itàlia, EEUU o Espanya s'han fet ressò de la polèmica

en el diari *20 Minutes*, el seu director podria ser perseguit per tràfic d'influències; que presentaria "comptes a l'Enron"; que aixecaria una veritable núvol de fum al voltant de la difusió del diari; i que faria un pillatge als altres diaris reagrupats sota la seva bandera". Tot un catàleg.